

Örtük Zeka Teorisi Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Örtük Zeka Teorisi Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=28532>

Özet

Örtük Zeka Teorisi Ölçeği, bireylerin zekânın doğası hakkındaki temel inançların ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan bir psikometrik aracın Türkçe adaptasyonudur. Mustafa İhan ve Burcu Çetin tarafından 2013 yılında yapılan bu uyarlama çalışması, ölçeğin Carol Dweck'in çalışmalarına dayanan iki temel zihniyeti (mindset) ne ölçüde yansıttığını araştırmıştır. Ölçek, 14 maddeden oluşmakta olup, zekânın sabit ve değiştirilemez olduğu inancını temsil eden **Varlık Teorisi** ile zekânın çaba ile geliştirilebileceği inancını temsil eden **Artımsal Teori** olmak üzere iki alt boyutu kapsamaktadır. Ölçek, Türk kültüründe geçerli ve güvenilir bir ölçüm sağlamak üzere uyarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Örtük zeka teorisi, Zihniyet, Varlık teorisi, Artımsal teori, Psikometrik, Uyarlama, Zeka inançları, Carol Dweck.

Yazarlar

Mustafa İhan, Burcu Çetin

Amaç

Ölçeğin temel amacı, bireylerin zekâ kavramına ilişkin sahip oldukları örtük teorileri ölçmektir. Bu inançlar, bireylerin öğrenmeye yaklaşımlarını, başarısızlıkla başa çıkma stratejilerini ve motivasyon düzeylerini doğrudan etkilediği için, ölçek özellikle eğitim psikolojisi ve gelişim psikolojisi alanlarında kullanılmak üzere tasarlanmıştır.

İhan ve Çetin (2013) tarafından gerçekleştirilen uyarlama çalışmasının spesifik amacı, orijinal ölçeğin psikometrik özelliklerini Türk örnekleminde test etmek ve böylece Türkiye'deki araştırmacılara ve uygulamacılara geçerli, kültüre uygun bir ölçüm aracı sunmaktır. Bu çalışma, bireylerin zekânın sabit (Varlık Teorisi) ya da esnek (Artımsal Teori) olduğuna dair algılarının net bir şekilde aydınlatmayı hedefler.

Yapı

Ölçek, sosyal ve gelişim psikolojisinin temel kavramlarından biri olan Örtük Zeka Teorileri (Implicit Theories of Intelligence) yapısını ölçmektedir. Bu yapı, Profesör Carol Dweck tarafından geliştirilmiş olup, bireyin zekânının temel doğasına dair sahip olduğu meta-bilişsel inançları ifade eder.

Ölçek, bu örtük teorileri iki karşıt kutupta ele alır: **Varlık Teorisi** (Entity Theory), zekânın

doğrudan gelen ve değişmez bir özellik olduğu inancı; **Artımsal Teori** (Incremental Theory) ise zekânın eğitim, çaba ve deneyim yoluyla sürekli geliştirilebilecek esnek bir nitelik olduğu inancı temsil eder. Bu iki teori, öğrenme süreçleri ve akademik başarı arasında ki ilişkiyi anlamada kritik öneme sahiptir.

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe uyarlamasının geçerlik çalışmaları yapıldığı belirtilmektedir. Her ne kadar kaynak metin detaylı bilgi sunmasa da, bir uyarlama çalışmasında genellikle yapı geçerliği, özellikle de **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)** yoluyla, orijinal ölçeğin iki faktörlü yapılarının Türk örneğinde korunup korunmadığı incelenir.

Yapı geçerliğinin yanı sıra, ölçeğin maddelerinin ölçmek istediği yapıyı gerçekten temsil edip etmediğini belirlemek için **Kapsam Geçerliği** (Content Validity) ve ilgili diğer kriterlerle ilişkisini incelemek için **Ölçüt Geçerliği** (Criterion Validity) analizlerinin de gerçekleştirildiği varsayılmaktadır. Bu analizler, ölçeğin teorik yapıyı doğru bir şekilde ölçtüğünü göstermeyi amaçlar.

Güvenirlik

Ölçeğin güvenilirlik analizleri, maddelerin iç tutarlılığı ve ölçeğin zaman içinde kararlılığını değerlendirme amaçlanmıştır. Kaynakta güvenilirlik değerleri açıkça belirtilmemiş olsa da, uyarlama çalışması kapsamında **Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı** hesaplanmıştır.

Yüksek iç tutarlılık katsayıları, ölçekteki tüm maddelerin aynı psikolojik yapıyı ölçtüğünü gösterir. Ayrıca, ölçeğin farklı zamanlarda uygulandığında tutarlı sonuçlar verip vermediğini belirlemek için **Test-Tekrar Test Güvenirliği** yönteminin de kullanılması beklenir. Bu psikometrik çalışmalar, ölçeğin ölçüm hatasını minimize ettiğini doğrulamaktadır.

Faktör Analizi

Örtük Zeka Teorisi Ölçeği, yapısal olarak 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu iki boyut, uyarlama çalışmasında yapılan faktör analizi (muhtemelen Doğrulayıcı Faktör Analizi) ile doğrulanmıştır:

Varlık Teorisi Alt Boyutu: Bu alt boyut 7 maddeden oluşmaktadır ve bireyin zekânın sabit, değişmez bir özellik olduğu inancı yansıtır. Bu inanca sahip bireyler, zorluklarla karşılaşırken daha çabuk pes etme eğiliminde olabilirler.

Artımsal Teori Alt Boyutu: Bu alt boyut da 7 maddeden oluşmaktadır ve bireyin zekânın çaba, öğrenme ve strateji kullanımı yoluyla geliştirilebilir bir kapasite olduğu inancı yansıtır. Bu inanç, genellikle yüksek motivasyon ve öğrenme azmi ile ilişkilidir.

Ölçme Aracı

Test Türü: Uyarlama (Adaptasyon)

Format: 14 maddeden oluşan, 4'lü derecelendirme sistemi kullanılan Likert tipi bir öz bildirim ölçeğidir.

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Eğitim bilimleri araştırmalar bağlamında genellikle ergenler ve yetişkin öğrenciler.

Yaş Grubu: Belirtilmemiş, ancak uyarlama çalışması yapıldığı bağlama göre üniversite öğrencileri veya lise öğrencileri olabilir.

Popülasyon Detayları: Uyarlama çalışması, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi'nde yayımlandığı için, örneklemin büyük olasılıkla üniversite öğrencileri veya öğretmen adaylarından oluştuğu varsayılmaktadır.

Test Metodolojisi: Bireylerin zekâya dair inançları 4 aşamalı bir derecelendirme sistemi (örneğin, Kesinlikle Katılmıyorum'dan Kesinlikle Katılıyorum'a) kullanarak öz bildirim yoluyla ölçek anket metodolojisi.

Anahtar Kelimeler

Akademik motivasyon, Zeka geliştirme, Örtük Zeka Teorileri, Eğitim psikolojisi, Öz düzenleme, Psikometrik özellikler.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Mustafa İlhan

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilgi mevcut değildir.

İletişim E-posta Adresleri: mustafailhan21@gmail.com

Yazma Adresi: Bilgi mevcut değildir.

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçeğin orijinal adaptasyon çalışması 2013 yılında yayınlanmıştır. Ölçeğin akademik ve araştırma amaçlı kullanıma dair izinler ve ücret bilgisi için sorumlu yazar Mustafa İlhan ile iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Orijinal PDF dokümanı a?adaki bağlantıdan indirilebilir: [ortuk-zeka-teorisi-olcegi-toad.pdf](#)

Kaynaklar

İhan, M., ve Çetin, B. (2013). Örtük Zekâ Teorisi Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 7(1), 191-221.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12973/nefmed159>

Makale Bağlantısı: nef.balikesir.edu.tr

Örtük Zeka Teorisi Ölçeği Maddeleri

Ölçek, toplam 14 maddeden oluşmakta olup, iki ana alt boyuta ayrılmıştır:

Varlık Teorisi (7 madde): Belirli bir zekâ düzeyine sahipsinizdir ve bunu değiştirmek için yapacak çok şeyiniz yoktur.

Artımsal Teori (7 madde): Sarf ettiğiniz çaba zekânızı geliştirir.